

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 18 november 2025

Mål nr
B 3392-24

PARTER

Klagande

C.O.

Ombud och offentlig försvarare: Advokat D.R.

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Brott mot lagen om transport av farligt gods

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2024-04-04 i mål B 36-24

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

D.R. ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av C.O. i Högsta domstolen med 19 825 kr. Av beloppet avser 15 860 kr arbete och 3 965 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

C.O. har yrkat att Högsta domstolen ska ogilla åtalet.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

DOMSKÄL**Bakgrund**

1. C.O., som är chaufför med utbildning avseende transport av farligt gods, körde den 28 februari 2023 en lastbil med en tankcontainer i Västhamnen i Helsingborg. Tankcontainern, som hade innehållit en giftig vätska, var tömd men inte rengjord. Efter att han checkat in i hamnen kontrollerades lastbilen av en tjänsteman vid Kustbevakningen. Det visade sig att en av de s.k. storetiketterna på containern var trasig och att containern saknade officiell transportbenämning.

2. C.O. åtalades för brott mot lagen (2006:263) om transport av farligt gods, ringa brott, med följande gärningsbeskrivning.

C.O. har av oaktsamhet transporterat och lämnat över farligt gods till annan för vidare transport, varvid den containertank med farligt gods som C.O. transporterade och överlämnade dels var försedd med en trasig

storetikett, dels saknade märkningar med officiell transportbenämning.

C.O. har härvid inte gjort vad som skäligen kunde krävas för att avhjälpa bristerna. Det hände den 28 februari 2023 i Västhamnen, Helsingborgs stad.

Som grund för ansvar åberopade åklagaren 16 § andra och tredje styckena lagen om transport av farligt gods och punkterna 5.3.1.1.1, 5.3.1.1.4, 5.3.1.2.1 och 5.3.2.0 i Transportstyrelsens föreskrifter om transport till sjöss av förpackat farligt gods (IMDG-koden), TSFS 2022:52.

3. Tingsrätten ogillade åtalet. Hovrätten har dömt C.O. enligt åtalet och bestämt påföljden till penningböter, 2 000 kr.

Frågorna i målet

4. Högsta domstolen ska ta ställning till om C.O. har gjort sig skyldig till brott mot lagen om transport av farligt gods. Vid den prövningen aktualiseras frågan om Transportstyrelsens bemyndigande att meddela föreskrifter om transport av farligt gods omfattar föreskriftsrätt avseende fordonstransporter av sådant gods i en hamn. Om så är fallet ska prövas om C.O. agerat oaktsamt vid transporten.

Den rättsliga regleringen

Allmänt om lagen om transport av farligt gods

5. Lagen om transport av farligt gods syftar till att förebygga, hindra och begränsa att transporter av farligt gods, eller obehörigt förfarande med godset, orsakar skador på liv, hälsa, miljö eller egendom. Med transport avses förflyttning med transportmedel samt sådan lastning, lossning, förvaring och annan hantering av godset som utgör ett led i förflyttningen. Lagen tillämpas även på förberedelse inför och utförande av transporter. (Jfr 1, 3 och 7 §§.)

6. Den som transporterar farligt gods ska vidta de skyddsåtgärder och de försiktighetsmått som behövs för att förebygga, hindra och begränsa att godset orsakar skador (se 2 § första stycket). Farligt gods får endast transporteras på de villkor och under de förutsättningar som anges i lagen och i de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen (se 2 § andra stycket).

7. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot den allmänna aktsamhetsregeln i 2 § första stycket straffas med böter eller fängelse i högst ett år. Om ansvar inte kan dömas ut enligt den bestämmelsen kan straffansvar aktualiseras för uppsåtliga eller oaktsamma överträdelser i övrigt av lagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Påföljden kan då bestämmas till böter; vid ringa fall penningböter. (Se 16 §.)

Allmänt om förordningen (2006:311) om transport av farligt gods

8. Av förordningen om transport av farligt gods framgår att vissa myndigheter kallas för transportmyndigheter och har särskilda uppgifter. För sjö- och lufttransporter är Transportstyrelsen transportmyndighet och för transporter på land är Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ansvarig myndighet. Den sistnämnda myndigheten är transportmyndighet även för frågor som inte kan hänföras till ett visst transportslag. (Se 2 §.)

9. Transportmyndigheterna ska tillsammans verka för att nationella och internationella säkerhetsföreskrifter för transport av farligt gods samordnas mellan transportslagen och se till att myndigheternas arbete inom området även i övrigt samordnas. Innan en transportmyndighet meddelar föreskrifter med stöd av lagen eller förordningen om transport av farligt gods ska samråd ske med berörda myndigheter. (Se 19 §.)

Bemyndiganden i lagen och förordningen

10. Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela föreskrifter om bland annat märkning och etikettering (se 20 § andra stycket 3 och tredje stycket lagen om transport av farligt gods).

11. Transportmyndigheterna får meddela ytterligare föreskrifter om och särskilda beslut på de områden och i den utsträckning som anges i 20 § andra stycket 1–12 och 17 lagen om transport av farligt gods, samt på motsvarande områden meddela ytterligare föreskrifter om verkställighet av lagen och förordningen. Föreskrifter om avgifter enligt 20 § andra stycket 16 lagen om transport av farligt gods får meddelas av Transportstyrelsen för den verksamhet som styrelsen utövar utom när det gäller statsluftfart, och av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap för den verksamhet som myndigheten utövar. (Se 15 § förordningen om transport av farligt gods.)

Föreskrifter om vissa transporter i hamnområden

12. Transportstyrelsen har meddelat föreskrifter om transport till sjöss av förpackat farligt gods (IMDG-koden), TSFS 2022:52. Föreskrifterna gäller, med vissa undantag som nu inte är aktuella, transporter till sjöss av förpackat gods som utförs med svenska fartyg, eller med utländska fartyg inom Sveriges sjöterritorium (se 1 §).

13. Föreskrifterna ska enligt sin ordalydelse tillämpas från och med att det förpackade farliga godset som avses att transporteras till sjöss har checkats in i en svensk hamn. Med uttrycket checka in avses att vid ankomst till hamn tillhandahålla relevanta handlingar i syfte att registrera uppgifter om det farliga godset och att slutligen avskilja godset för vidare transport (jfr 3 §).

14. Enligt föreskrifterna ska bestämmelserna i den svenska översättningen av IMDG-koden följas. Av dessa föreskrifter framgår bland annat att en lastbärare eller bulkcontainer som innehåller farligt gods eller rester av farligt gods ska ha väl synliga storetiketter. Vidare finns föreskrifter om etiketternas storlek och utformning i övrigt. De metoder som används för att fästa storetiketter ska vara sådana att informationen fortfarande kan avläsas på en lastbärare eller bulkcontainer som befunnit sig minst tre månader nedsänkt i havet. Vidare framgår att en officiell transportbenämning för godset varaktigt ska märkas på båda sidorna av en lastbärare eller bulkcontainer som innehåller farligt gods.

15. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har meddelat föreskrifter om transport av farligt gods på väg och i terräng. Regleringen finns i Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om transport av farligt gods på väg och i terräng (ADR-S), MSBFS 2024:10.

16. Föreskrifterna gäller även transport av farligt gods som sker inom hamnområden eller mellan hamnområden som ligger i direkt anslutning till varandra och som utgör ett led i den godshantering som sker i hamnens regi för att förbereda transport från hamnområde. Vid sådana transporter gäller att bestämmelserna om sjötransporter av farligt gods, IMDG-koden, ska tillämpas.

Tolkning av bemyndiganden

17. Riksdagen har möjlighet att, när den bemyndigar regeringen att meddela föreskrifter i ett visst ämne, medge att regeringen överlåter åt en förvaltningsmyndighet att meddela bestämmelser i ämnet. Sådana föreskrifter meddelade av en förvaltningsmyndighet kan också straffsanktioneras så länge fängelse inte ingår i straffskalan. (Jfr ”Blankettstraffbudet och Skogsstyrelsens föreskrifter” NJA 2005 s. 33.)

18. När myndighetens föreskrifter är straffsanktionerade ska legalitetsprincipen beaktas även vid tolkningen av vilken föreskriftsrätt som har överlåtits till myndigheten med stöd av regeringens bemyndigande. Legalitetsprincipen utgör dock inte något hinder mot att den tolkningen görs enligt vedertagna grundsatser så att bemyndigandets rätta mening kan utrönas.

19. Utgångspunkten för tolkningen blir därför ordalydelsen, men även andra tolkningsdata kan ges betydelse. Det kan exempelvis ha betydelse i vilket sammanhang som bestämmelsen finns och hur reglerna i övrigt har utformats.

Bedömningen i detta fall

Omfattar Transportstyrelsens bemyndigande även fordonstransporter av farligt gods i en hamn?

20. Enligt bemyndigandets ordalydelse får transportmyndigheterna meddela ytterligare föreskrifter (se 15 § första stycket). I förordningen kallas både Transportstyrelsen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap för transportmyndigheter. Det görs i denna del av bemyndigandet ingen begränsning i respektive myndighets rätt att meddela föreskrifter. Ordalydelsen utesluter alltså inte att båda myndigheterna har rätt att meddela föreskrifter om bland annat märkning och etikettering vid transport av farlig gods i hamnområden.

21. Av betydelse för tolkningen är också att en uppdelning av behörigheten uttryckligen har gjorts mellan transportmyndigheterna när det gäller möjligheten att meddela föreskrifter om avgifter (se 15 § andra stycket).

22. Vidare framgår av förordningen att myndigheterna tillsammans ska verka för att säkerhetsföreskrifterna för transport av farligt gods samordnas mellan transportslagen. Samråd ska ske med berörda myndigheter innan en transportmyndighet meddelar föreskrifter. Transportmyndigheterna har också samordnat föreskrifterna om transporter inom hamnområden (se p. 14 och 16).

23. Slutsatsen av det sagda är att bemyndigandet ska tolkas så att Transportstyrelsen har behörighet att meddela föreskrifter om fordonstransporter av farligt gods i en hamn. Detta gäller oavsett om transporten ska klassificeras som en sjötransport eller en transport på land.

Har C.O. agerat oaktsamt vid transporten?

24. Av utredningen framgår att C.O. checkade in i Västhamnen i Helsingborg med en container som hade innehållit en giftig vätska och som inte var rengjord. En storetikett var trasig och containern saknade officiell transportbenämning.

25. Av utredningen framgår inte att C.O. vid incheckningen insåg att det fanns en risk för att etiketten var trasig och att transportbenämningen saknades.

26. För att oaktsamhet ska föreligga krävs då att det har funnits något som C.O. hade kunnat göra för att komma till insikt om bristerna och att han borde ha gjort detta.

27. C.O. har uppgett att han kontrollerade storetiketten innan han påbörjade färden mot Västhamnen och att den kan ha blåst av under färden. Med hänsyn till de föreskrifter som gäller beträffande metoder för att fästa etiketter kan hans påstående lämnas utan avseende (jfr p. 14). Etiketten måste ha varit trasig redan innan han påbörjade färden. Hade han kontrollerat etiketten hade han uppmärksammat detta.

28. C.O. har vidare anført att han inte kände till föreskriften om officiell transportbenämning. Eftersom han hade genomgått en utbildning för transporter av farligt gods borde han dock ha känt till de föreskrifter som gällde. Det kan också noteras att bestämmelserna om sjötransporter av farligt gods, IMDG-koden, var tillämpliga enligt de föreskrifter som meddelats av såväl Transportstyrelsen som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Han borde ha kontrollerat att containern var försedd med en officiell transportbenämning.

Slutsats

29. C.O. har av oaktsamhet transporterat farligt gods i strid med Transportstyrelsens föreskrifter. Föreskrifterna har stöd i det bemyndigande som regeringen meddelat i 15 § förordningen om transport av farligt gods. Det finns inte skäl att ändra den utdömda påföljden. Hovrättens domslut ska därmed fastställas.

I avgörandet har deltagit justitieråden Stefan Johansson, Agneta Bäcklund (referent), Eric M. Runesson, Anders Perklev och Erik Sjöman. Föredragande har varit justitiesekreteraren Malin Falkmer.